

Marta Melon

"Wykonywanie zawodu radcy
prawnego i adwokata", Zenon Klatka,
Warszawa 2004 : [recenzja]

Palestra 50/7-8(571-572), 193-196

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

k.k.) oraz oszustwo kapitałowe (art. 311 k.k.) należące do Rozdziału XXXVII kodeksu karnego, czyli do przestępstw przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi.

Ostatni rozdział pracy, czyli czwarty, poświęcony jest wyodrębnionym typom oszustw gospodarczych. W rozdziale tym zostały przedstawione następujące rodzaje oszustw: oszustwo kredytowe, subwencyjne i w zakresie zamówień publicznych, oszustwo asekuracyjne oraz oszustwo kapitałowe. Poszczególne rodzaje przestępstw są omówione poprzez przedstawienie ich znamion, a więc podmiotu, przedmiotu, strony podmiotowej i przedmiotowej tych przestępstw. Analiza tych zagadnień wymagała dobrej znajomości innych regulacji prawnych, które ściśle są związane z omawianym zagadnieniem. Tytułem jedynie przykładu wymienić można Prawo bankowe czy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi. Autor w sposób sprawny dokonał analizy tych regulacji w aspekcie wykładni przestępstw, które omawia w tym rozdziale. Z uwagi na wyjątkowo skomplikowany charakter tego rodzaju przestępczości przeprowadzona przez Autora analiza ma istotny wymiar praktyczny, gdyż z pewnością ułatwia stosowanie tych przepisów w praktyce.

W zakończeniu rozprawy Autor formułuje wnioski. Pozytywnie ocenia wprowadzenie do polskiego prawa karnego odrębnych typów oszustw gospodarczych i jednocześnie wskazuje na dwie sfery działalności gospodarczej, które w przyszłości mogą podlegać regulacji karnej. Pierwsza z nich dotyczy działań na szkodę konsumentów w postaci reklamy wprowadzającej w błąd, agresywnych technik sprzedaży, czy też oszustw telemarketingowych, a druga związana jest z rozwojem handlu elektronicznego. Czas pokaże, czy ustawodawca zdecyduje się na penalizację tego rodzaju nagannych zachowań.

Maciej Rogalski

Zenon Klatka

Wykonywanie zawodu radcy prawnego i adwokata

Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2004, s. 181

Autor prezentowanej książki jest osobą znaną zwłaszcza w środowisku prawników, gdyż sam należy do grona radców prawnych, jest prezesem Krajowej Rady Radców Prawnych; reprezentuje korporację radcowską w pracach sejmowych oraz w powołanym przez Kancelarię Prezydenta RP zespole pracującym nad modelem aplikacji prawniczych. Ponadto jest także wykładowcą z zakresu przepisów o zawodzie i zasadach etyki zawodowej, a także członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopisma „Radca Prawny”.

Wnioski i konkluzje wysnuwa na zasadzie porównań i analizy przepisów prawnych odnoszących się do obu tych zawodów. Podkreśla, iż bycie radcą prawnym czy też adwokatem polega na świadczeniu pomocy prawnej, a uregulowane jest w tzw. ustawach korporacyjnych¹. Autor zaznacza zarazem, że na podstawie ww. ustaw wydano także rozporządzenia odnoszące się do wykonywania zawodu przez radców prawnych i adwokatów.

¹ Ustawa z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 ze zm.); ustawa

Monografia składa się z dwóch części. Pierwsza z nich stanowi *sensu stricto* całość pracy mającej na celu uświadomienie czytelnikowi, na czym polega wykonywanie zawodu radcy prawnego i adwokata. Druga część to zbiór przepisów odnoszących się do omawianej problematyki, który zawiera: Zasady Etyki Radcy Prawnego, Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu, Kodeks Etyki Adwokatów Unii Europejskiej oraz Ustawę o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej. Publikacja ta jest więc adresowana w zasadzie do radców prawnych, adwokatów, aplikantów radcowskich i adwokackich, organów obu korporacji, a także prawników zagranicznych świadczących w Polsce pomoc prawną.

Autor zaczyna wykład od wyznaczenia zakresu pomocy prawnej, wskazując, że obejmuje on w szczególności: udzielanie porad prawnych, sporządzanie opinii prawnych, opracowywanie projektów aktów prawnych, występowanie przed sądami i urzędami. Autor zaznacza jednocześnie, iż ustawa radcowska dodaje jeszcze udzielanie konsultacji prawnych oraz zastępstwo prawne.

Z. Klatka zakres świadczonej pomocy prawnej dzieli na zakres rzeczowy i zakres podmiotowy świadczenia. Zauważa, że jeżeli chodzi o ten pierwszy, to w przypadku adwokata nie doznaje on w zasadzie ograniczeń – wyjątek stanowi jedynie możliwość występowania przed Urzędem Patentowym w sprawach, w których pełnomocnikiem strony może być tylko rzecznik patentowy². Jeżeli zaś chodzi o radcę prawnego, to świadczona przez niego pomoc prawna nie obejmuje spraw rodzinnych i opiekuńczych. Radca prawny nie może być obrońcą w sprawach karnych i karnych skarbowych. Autor zwraca jednak równocześnie uwagę na możliwość pełnienia przez niego w tych postępowaniach roli pełnomocnika pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego, oskarżyciela prywatnego i powoda cywilnego oraz osoby niebędącej stroną, jeśli udziału w postępowaniu wymagają jej interesy. Koncentrując się na zakresie podmiotowym świadczenia, według Z. Klatki, krąg podmiotów, na rzecz, których adwokat i radca prawny może świadczyć pomoc prawną, obejmuje wszystkie podmioty występujące w obrocie prawnym, zastrzegając jednocześnie, że w myśl art. 8 ust. 2 ustawy o radcach prawnych wynikają ograniczenia co do możliwości świadczenia przez radcę prawnego pomocy prawnej osobie fizycznej – wyjątek stanowi wykonywanie zawodu w kancelarii lub spółce prawniczej.

W publikacji wskazano także na formy organizacyjno-prawne wykonywania zawodów świadczących pomoc prawną. Oba te zawody mogą być wykonywane: w kancelarii adwokackiej lub kancelarii radcy prawnego, w spółce cywilnej, jawnej lub partnerskiej z wyłącznym udziałem radców prawnych, adwokatów albo radcy prawnego i adwokata oraz prawników zagranicznych wykonujących stałą praktykę w Polsce, jak również w spółce komandytowej przy takich samych warunkach jak w ww. spółkach. Autor w sposób klarowny wyjaśnia, na czym polega każda z wymienionych form organizacyjno-prawnych, w jaki sposób dochodzi do jej utworzenia – zwłaszcza jeżeli chodzi o kancelarię i spółkę, jak również wskazuje na ewentualne ograniczenia.

z 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.); ustawa z 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1997 r. Nr 75, poz. 471 ze zm.).

² Zgodność tego przepisu z Konstytucją potwierdził Trybunał Konstytucyjny.

Z. Klatka podjął się także przedstawienia i wytłumaczenia takich kwestii jak: przymus adwokacko-radcowski, zastępstwo procesowe z urzędu i substytucja. Jasność przedstawienia ww. zagadnień wiąże się z tym, iż Autor dokonuje ich analizy na podstawie wszystkich postępowań sądowych i administracyjnych.

Autor zajmuje się również kwestią stosunku do klienta, według ustaw o ustroju zawodu i deontologii zawodowej. Omawianą problematykę przenosi na grunt przepisów Kodeksu CCBE – czyli Kodeksu Etycznego dla Prawników w Unii Europejskiej. Kodeks ten zobowiązuje prawnika do reprezentowania klienta sumiennie, starannie i bez zwłoki oraz do nieprzyjmowania sprawy, której nie może załatwić niezwłocznie ze względu na nawal innej pracy. Podkreśla też osobistą odpowiedzialność prawnika za wykonanie zlecenia, jak i obowiązek bieżącego informowania klienta o przebiegu sprawy. Podkreśla się, że zasady etyczne obu zawodów wskazują na konieczność wykonywania czynności zawodowych według najlepszej woli i wiedzy, rzeczowo i z należytą starannością. Z tego też względu do kwestii, którym poświęcono więcej uwagi, zalicza się: staranność zawodową, niezawisłość (niezależność), zaufanie, przyjmowanie zleceń i odmowę świadczenia pomocy prawnej, postępowanie w przypadku wystąpienia konfliktu interesów, dochowanie tajemnicy zawodowej, honorarium, postępowanie ze środkami finansowymi należącymi do klienta, prowadzenie sprawy. Wszystkie te kwestie Autor przedstawia i wyjaśnia na bazie obowiązujących ustaw korporacyjnych, ostatnich prac legislacyjnych oraz orzeczeń sądowych – ale nie tylko – w rozważaniach swych odnosi się do Kodeksu CCBE oraz zasad etycznych.

Z. Klatka koncentruje się w swej pracy także na odpowiedzialności prawnej osób świadczących pomoc prawną. Autor zaznacza, że prawnik ma działać w granicach prawa, ale i w zgodzie z najlepiej pojmowanym interesem klienta. Według niego taką gwarancję stanowi zasada wolności słowa i pisma oraz wiążący się z nią immunitet radcowski i adwokacki³. Immunitet radcowski i adwokacki, odnoszący się do wolności słowa i pisma, ma charakter materialny – co oznacza, że nie podlega ściganiu w postępowaniu karnym, a w postępowaniu dyscyplinarnym nie stosuje się kary kryminalnej. Jest to immunitet bezwzględny i trwały, co wiąże się z tym, że prawo pozwala adwokatowi i radcy prawnemu na więcej, a konsekwencją nadużycia wolności słowa lub pisma jest łagodniejsza. Należy jednak pamiętać, co podkreśla także Autor, że immunitet radcowski czy adwokacki nie oznacza pełnego wyłączenia odpowiedzialności za nadużycie wolności słowa i pisma. W pracy swej Autor wskazuje sytuacje, w których adwokat lub radca prawny będzie pociągnięty do odpowiedzialności. Do sytuacji tych zalicza się odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte przy świadczeniu pomocy prawnej w kancelarii lub spółce prawniczej oraz odpowiedzialność dyscyplinarną – w momencie gdy radca prawny lub adwokat naruszają obowiązki zawodowe, postąpią niezgodnie z deontologią zawodową lub popełnią czyn nieetyczny – uchybiający godności zawodu i podważający zaufanie do jego publicznej funkcji.

Ostatnią kwestią, jaką porusza Autor, jest zagadnienie dotyczące prawników zagranicznych. Dokonuje on rozróżnienia na prawników z Unii Europejskiej oraz na prawników spoza Unii Europejskiej. Prawnik z Unii Europejskiej będzie uprawniony do wykonywania stałej

³ W kwestii tej wypowiedział się również Sąd Najwyższy, por.: uchwała SN z 24 lutego 1998 r., sygn. akt I KZP 36/97, OSNKW 1998, z. 3–4, poz. 12; uchwała SN z 19 sierpnia 1993 r., sygn. akt I KZP 19/93, OSNKW 1993, z. 9–10, poz. 56; uchwała SN z 17 września 1992 r., sygn. akt I PZP 47/92, OSNC 1993, z. 4, poz. 47.

praktyki w zakresie odpowiadającym zawodowi adwokata albo zawodowi radcy prawnego (wybór należy do niego). Będzie miał on takie same prawa i obowiązki jak polski adwokat bądź radca prawny, a w szczególności obowiązek przestrzegania w pełnym zakresie zasad etyki zawodowej odnoszących się do tych zawodów. Część pracy dotycząca tej materii rozbudowana jest o rozważania dotyczące kwestii świadczenia pomocy prawnej przed, jak i po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej, odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz takich wymogów formalnych jak np. wpis na listę polskich radców prawnych i adwokatów. Autor na zasadzie porównania przedstawia oraz wyjaśnia zmiany, jakie nastąpią po wejściu Polski do Unii Europejskiej, i co te zmiany będą oznaczać dla środowiska adwokatów i radców prawnych.

Recenzowana praca stanowi jasne i przejrzyste ukazanie zagadnień odnoszących się do problematyki wykonywania zawodu adwokata i radcy prawnego, w celu zdefiniowania reguł jego wykonywania w sposób rzetelny, godny i uczciwy. Praca stanowi ważną pozycję przy dalszym rozwoju uregulowań odnoszących się do zawodu adwokata i radcy prawnego. Wybrany przez Autora zakres tematyczny jest ciekawy i skłania do uważnej oraz dogłębnej lektury w środowisku prawników, ale nie tylko. Lektura ta na pewno jest godna polecenia kandydatom na aplikację adwokacką czy też radcowską. Sposób, w jaki książka została napisana, czyli klarowne i wyczerpujące przedstawienie problematyki przy jednoczesnym wyjaśnieniu sformułowań prawniczych, jak również prostota językowa pozwalają na to, ażeby praca ta stała się ciekawa i pomocna także dla osób bezpośrednio korzystających z pomocy prawnej. Zamieszczenie przepisów dotyczących omawianej materii na pewno ułatwia czytelnikowi zrozumienie książki i korzystanie z niej. Jedynym słowem krytyki ze strony recenzenta może być brak wykazu literatury, co utrudnia czytelnikowi odniesienie się do publicystyki z zakresu omawianej problematyki.

Marta Melon

Tomasz Tulejski

Od zasady użyteczności do demokracji.

Filozofia polityczna Jeremy Benthama

Łódź 2004, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 259

Niniejsza publikacja zasługuje na zasygnalizowanie z wielu powodów, a zwłaszcza z uwagi na jej bardzo dzisiaj aktualną treść oraz fakt, że filozofia polityczna Jeremy Benthama, co zauważa sam autor (s. 16), pomimo wielkiego wkładu do rozwoju doktryny liberalnej nie doczekała się żadnego polskojęzycznego, kompleksowego opracowania. Wobec kryzysu władzy zarówno politycy, jak też politologowie i prawnicy poszukują odpowiedzi na doniosłe i dręczące nas wciąż pytania dotyczące takich zagadnień jak: rola państwa, geneza państwa, źródła i cele prawa, idealny ustrój, demokracja. Wartość recenzowanej pracy polega na wykazaniu, że zanalizowanie imponującego dorobku naukowego z przełomu XVIII i XIX wieku pozostawionego przez J. Benthama może okazać się pomocne przy rozwiązywaniu powyższych problemów i to nie tylko z filozoficznej, ale również społecznej i praktycznej perspektywy.